

УДК: 37.061

DOI: 10.32342/2522-4115-2021-2-22-3

С.І. МЕДИНСЬКА,
*аспірантка кафедри інноваційних технологій в педагогіці,
психології та соціальній роботі
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ПОЛІКУЛЬТУРНА, МУЛЬТИКУЛЬТУРНА ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НА ОСНОВІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

У статті досліджено питання диференціації полікультурної, мультикультурної та міжкультурної компетентностей у контексті ефективної взаємодії представників різних культур на різних рівнях як повсякденної, так і професійної діяльності, що набуває все більшої актуальності в умовах посилення глобалізаційних процесів. Проаналізовано вітчизняні та зарубіжні дослідження щодо визначення понять «полікультурність», «мультикультурність» та «міжкультурність», які лежать в основі відповідних компетентностей як ключові для розуміння відмінностей та точок перетину цих компетентностей. Зосереджено увагу на концепціях, пов'язаних з цими поняттями, багатогранності підходів до їх визначення, а також географічній диференціації щодо використання цих термінів. З'ясовано, що хоча всі концепції стосуються культури, є певні відмінності у підходах до розуміння взаємодії між культурами в межах цих понять, оскільки полікультурність акцентує увагу на динаміці розвитку культур у взаємодії, мультикультурність більше фокусується на відмінностях між культурами в статичному стані для покращання взаємодії між представниками різних культур, а міжкультурність спрямована на взаємодію та діалог між культурами. Доведено, що відповідні компетентності, які базуються на цих поняттях, все ж, незважаючи на відмінності, спрямовані на ефективну комунікацію в міжкультурних ситуаціях, що потребує сформованості певних умінь і навичок, а також мають в основі такі спільні характеристики, як міжкультурна взаємодія, спілкування та толерантність. Також встановлено, що є певні особливості вживання цих термінів в англомовних наукових виданнях, зокрема у поєднанні з терміном «компетентність» зарубіжні дослідники з США, країн Західної та Північної Європи та Азії, як правило, частіше використовують поняття «мультикультурний» (multicultural) та «міжкультурний» (intercultural), в той час як науковці країн СНД надають перевагу терміну «полікультурний» (polycultural/policultural) та «міжкультурний» (intercultural). Зроблено висновок, що з огляду на таке лексичне розмаїття та результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців терміни «полікультурність», «мультикультурність» («багатокультурність») та «міжкультурність» можна використовувати як синонімічні в певному контексті в науковому дискурсі при аналізі комунікаційних процесів та формуванні відповідної компетентності здобувачів вищої освіти з метою залучення до аналізу наукових надбань авторитетних зарубіжних та вітчизняних дослідників з урахуванням їх відмінностей.

Ключові слова: полікультурність, полікультурна компетентність, мультикультурність, мультикультурна компетентність, міжкультурність, міжкультурна компетентність, культурне різноманіття, комунікація.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасні глобалізаційні процеси, які охопили весь світ та продовжують лише посилюватися за рахунок відкритості країн до діалогу та діджиталізації суспільства, призводять до більш активного спілкування між представниками різних культур як у реальному, так і віртуальному просторі. При цьому це стосується не лише партнерства на міжнародному рівні в політичних, правових та економічних колах, але й має вплив на розвиток вищої освіти в декількох напрямках.

© С.І. Мединська, 2021

По-перше, глобалізація освітнього процесу проявляється в залученні науково-педагогічних працівників ЗВО та здобувачів вищої освіти до участі в програмах мобільності та міжнародних освітніх проектах з метою отримання синергії у сфері освіти та науки. По-друге, відкритість кордонів та розширення можливостей підвищує зацікавленість молоді в навчанні за кордоном, що призводить до створення етнічно різноманітних навчальних груп. По-третє, такі зміни в суспільстві створюють необхідність формування відповідної компетентності у майбутніх фахівців для їх подальшої професійної діяльності в умовах багатокультурності як в межах робочого колективу, так і потенційних клієнтів, що стає однією з ключових вимог працедавців до потенційних працівників, оскільки роботодавці хочуть кандидатів з високим рівнем емоційного інтелекту, стійкістю та емпатією. Із зростанням впливу штучного інтелекту та новітніх технологій кандидати, які можуть виконувати завдання, які машини не можуть, стають все більш цінними, що підкреслює зростаючу важливість глобальних навичок. У недавньому опитуванні ManpowerGroup серед 2000 роботодавців понад 50% компаній назвали уміння вирішувати проблеми, співпрацювати, обслуговувати клієнтів і спілкуватися як найбільш цінні навички. У доповіді Дж. Берсіна зазначено, що наразі роботодавці обирають кандидатів з урахуванням таких якостей, як адаптивність, відповідність культурі та потенціалом зростання, а не тільки за професійними навичками [15].

Під час роботи чи навчання у змішаних колективах за умови відсутності сформованості відповідної компетентності учасників відбувається поява таких негативних факторів, як упередженість, погіршення фізичного, психологічного чи когнітивного стану, зниження показників активності та продуктивності праці, відсутність сприятливих умов для розвитку особистості. Отже, питання комунікації в умовах різноманітності складу групи щодо культурних особливостей набуває ще більшої актуальності в умовах глобалізації через появу все більш багатогранних взаємовідносин, які виникають усередині та між спільнотами на повсякденній та професійній основі, та потребує визначення компетентності майбутніх фахівців для реалізації вимог світового ринку праці, а також особливостей формування такої компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових праць засвідчують, що проблема спілкування та взаємодії в етнічно та расово гетерогенних групах, а також формування відповідної компетентності привертала увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Зокрема питання полікультурності та полікультурної компетентності розглядали в своїх дослідженнях зарубіжні науковці В. Прашад [21], Н. Хеслем [18], А. Бернардо [13], Л. Розенталь [13], Ш. Леві [13], С. Ксяо [25] та ін., а також вітчизняні дослідники В. Мичковська [4], І.В. Ковалинська [2], Л.І. Воротняк [1], Т.Є. Сніца [11], Г.М. Розлуцька, М.О. Сокол та Т.Л. Гавриленко [7].

Проблемі мультикультурності та формуванню мультикультурної компетентності фахівців присвятили дослідження багато зарубіжних та вітчизняних вчених, а саме: С. Шарма [22], Т. Крос [16], Ф. Валлера [24], К. Сорія [23], Ф. Дервін [17], Т.М. Серих [9], Н. Мір і Т. Модуд [20] та ін. Різні підходи до визначення поняття міжкультурності та міжкультурної компетентності, її структури та формування відповідних навичок розкриті у дослідженнях Т. Кантла [14], К. Джопке [19], О. Рембач [6], Ю. Короткової [3], Н. Янкіної [12], О. Садохіна [8], І. Переходько [5] та ін.

У численних наукових працях науковці досліджують питання міжкультурної, мультикультурної та полікультурної компетентностей на основі ключових понять, які є фундаментальними для визначення основних відмінностей чи схожих характеристик, проте немає єдиного підходу чи чіткої згоди щодо застосування термінології.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідники пропонували власні погляди на проблему взаємодії представників різних культур, що призвело до використання значної кількості термінів, які є однокореневими, проте використовуються з різними визначеннями, компонентами та аспектами дослідження, зокрема «полікультурний», «багатокультурний», «мультикультурний» та «міжкультурний». Тож одним із важливих питань стає питання узгодженості термінологічного апарату з проблеми забезпечення ефективної взаємодії представників різних культур на різних рівнях задля визначення, більш детального вивчення та вирішення проблем, які виникають при формуванні відповідної компетентності у здобувачів вищої освіти.

Формулювання цілей статті. Метою статті є з'ясування суті понять «полікультурність», «мультикультурність», «міжкультурність» та відповідних компетентностей на основі проведеного теоретичного аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень для узгодженості термінологічного апарату задля більш глибокого вивчення, розуміння й узагальнення проблем, пов'язаних з формуванням цих компетентностей у здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Культурне розмаїття є невід'ємною частиною сучасного життя. Є декілька підходів до сприйняття цього суспільного явища, зокрема полікультурність (англ. *polyculturalism*), мультикультурність (англ. *multiculturalism*) та міжкультурність (англ. *interculturalism*), які лежать в основі формування відповідних компетентностей.

Полікультурність означає, що культури впливають одна на одну з часом і що культурні контакти та запозичення є нормою. Концепцію висунули історики Р. Келлі та В. Прашад [21], які виявили часто приховані міжкультурні взаємодії, які сформували сучасні культурні традиції. Вони стверджували, що культури постійно змішуються, обмінюються ідеями та практиками. У результаті кожна людина являє собою суміш різних культурних впливів, навіть якщо ми ототожнюємо себе з однією культурною групою. На думку Р. Келлі та В. Прашада, полікультурність відрізняється від мультикультурності тим, що визнає, що культури динамічні, інтерактивні та змішані. Мультикультурність розглядає культури як статичні сутності та підкреслює їх відмінності, акцентуючи увагу на відокремленості культурних груп з метою збереження та підкреслення їх відмінностей, незважаючи на взаємодію між ними. Полікультурність зображує культури, як правило, в динаміці та підкреслює їхні зв'язки [18]. Прихильники полікультурності виступають проти мультикультурності, стверджуючи, що акцент мультикультурного підходу на відмінності та відокремленості викликає роз'єднання та є шкідливим для соціальної згуртованості.

З психологічної точки зору полікультурність є більш сприятливим феноменом порівняно з мультикультурністю, оскільки динамічне уявлення про людські властивості, такі як інтелект і особистість, є прогресивнішим з урахуванням більш значного позитивного впливу. Люди, які вважають, що ці властивості плинні, а не статичні, як правило, більш відкриті в когнітивному плані, більше орієнтовані на особисте зростання й менш схильні до стереотипів щодо інших. Аналогічно, люди, які розглядають людські групи в динамічних, а не статичних термінах, тобто підтримують ідеї полікультурності, більш відкриті до конструктивної взаємодії з іншими через соціальні кордони [18].

Подальші зарубіжні дослідження надали значну кількість емпіричних доказів, які показують позитивний зв'язок між полікультурністю й ставленням до культурних меншин, людей з інших країн та культур [13]. Полікультурність також асоціюється з більш позитивним впливом і пізнанням стосовно міжкультурної взаємодії і більш позитивним ставленням до соціальних явищ, які передбачають міжкультурні контакти, такі як глобалізація і культурне злиття або змішаний досвід, що мало позитивний вплив і, зокрема, на освітнє середовище [25].

Щодо сутності поняття «полікультурність», то вітчизняні науковці мають різні погляди на його визначення. На думку української дослідниці В. Мичковської, полікультурність – це «такий принцип функціонування та співіснування в соціумі різноманітних етнокультурних спільнот з притаманним їм усвідомленням власної ідентичності, що забезпечує їх рівноправність, толерантність та органічність зв'язку з широкою спільнотою, взаємозбагачення культур». Інтенсивність і плідність цього процесу забезпечується соціально-економічними зв'язками, які впливають з прагнення народів до взаєморозуміння та взаємозбагачення. Вона розглядає полікультурність як «інтегративну якість особистості, що базується на загальній культурі (емоційній, інтелектуальній, поведінковій), яка виявляється в міжкультурній взаємодії шляхом усвідомлення негативних культурних стереотипів і упереджень, відкриваючи суб'єкту можливість діалогу і самообґрунтованість в умовах множинності культур» [4, с. 236–237].

І. Ковалинська у своєму дослідженні не ототожнює ці два поняття, чітко розмежовуючи їх дефініції та вбачаючи основну відмінність між мультикультурністю та полікультурністю у тому, що «у мультикультуралізмі кожна нація розглядається окремо, взаємодія між представниками різних етносів обмежена, навчання проводиться у відокремленому навчаль-

ному просторі, знання про іншу культуру мають поверхневий характер. Полікультуралізм підтримує ідею спілкування, обміну, взаємодії та взаємовпливу» [2, с. 68–69]. Дослідниця також робить акцент на тому, що впровадження ідей полікультурності в освітній процес має позитивний вплив, оскільки передбачає ефективне спілкування та взаємодію гетерогенних груп, проте при цьому варто наголошувати не на різниці культур, а на відмінностях між ними.

Інша українська дослідниця Л. Воротняк визначає полікультурну компетентність як «здатність людини інтегруватися в іншу культуру за збереження взаємозв'язку з рідною мовою, культурою й ґрунтується на поєднанні особистісних якостей, синтезованих знаннях, уміннях і навичках позитивної міжетнічної й міжкультурної взаємодії, що в результаті сприяє безконфліктній ідентифікації особистості в багатокультурному суспільстві та її інтеграції в полікультурний світовий простір» [1, с. 106], а Т. Сніца розглядає полікультурну компетентність як «комплексну особистісну якість, яка формується на основі толерантності та передбачає наявність моральних ціннісних уявлень та проявляється у здатності вирішувати завдання конструктивної взаємодії з представниками різних культурних груп» [11, с. 296].

Узагальнюючи вищезазначені підходи науковців до визначення полікультурності та полікультурної компетентності, вбачаємо за доцільне акцентувати увагу на тому, що більшість дослідників пов'язують ці поняття зі спілкуванням, міжкультурною взаємодією і толерантністю в ставленні до представників різних культур через прийняття їх різноманітності, множинності та динамічності.

Щодо сутності поняття «*мультикультурність*», то зарубіжні науковці мають різні погляди, визначаючи його як здатність поставити під сумнів власні переконання, ставлення та сприйняття, виявлення упереджених практик і зміна власного сприйняття себе та інших [22]; комплекс відповідної поведінки, ставлення та підходів, які об'єднуються в системі або серед професіоналів і дають змогу цій системі чи цим фахівцям ефективно працювати в міжкультурних ситуаціях [16]; поєднання знань, навичок, відповідного ставлення та переконань щодо людських стосунків, що оточують різноманітність та культурну обізнаність [24]; розвиток самосвідомості студентів, розуміння особистої соціальної відповідальності та здатності цінувати та розуміти расове/етнічне та культурне різноманіття [23].

Спираючись на вищезазначене, можна констатувати, що зарубіжні дослідники розглядають мультикультурну компетентність як набір знань, навичок та особистих якостей, необхідних для взаємодії з перспективи ефективної комунікації в міжкультурних ситуаціях, що, щонайменше, не протирічить основним характеристикам полікультурної компетентності.

У контексті аналізу цих понять також варто зазначити, що поряд з ними в українській науковій літературі часто трапляється аналогічне вживання термінів з різними префіксами, які трактуються, як правило, синонімічно. Наприклад, як синоніми розглядаються прикметники «полікультурний», «мультикультурний», «багатокультурний». У вітчизняній педагогіці не існує загальноприйнятої термінології: одночасно з полікультурною використовують такі поняття, як багатокультурна, мультикультурна освіта, мультикультурний підхід [9]. Аналізуючи вживання термінів «полікультурний» та «мультикультурний» у науковій літературі експерт з міжкультурних відносин Ф. Дервін доходить висновку, що різниця між двома термінами суто географічна, оскільки термін «мультикультурний» розповсюджений у Західній та Північній Європі, а «полікультурний» – у Східній та Південній Європі [17]. За нашими спостереженнями, щодо уживаності цих термінів серед американських дослідників у більш частому використанні є термін «мультикультурний». Щодо цього питання українська дослідниця Т. Серих схиляється до думки, що «кожен із наведених вище термінів доповнює, конкретизує, уточнює поняття «полікультурний»; концепція полікультурності втілює ідею культурної рівності, однакової цінності будь-яких культурних матеріалів, які наявні в розпорядженні людства, проте збереження в етнічно неоднорідному суспільстві тих особливостей, характерних для окремих народів, що складають певне суспільство» [9, с. 49].

Проте можна зауважити певні тенденції у використанні цих термінів у сучасній науковій спільноті щодо опису культурного розмаїття та необхідності ефективної взаємодії в умовах глобалізації, зокрема в англійських виданнях зарубіжні автори використовують поняття «*multiculturalism*» та «*multicultural competence*» в цьому контексті, а не «*polyculturalism*», який більш активно використовується українськими та російськими науковцями, які

вживають англійський еквівалент «polycultural (policultural) competence» при публікації результатів власних наукових досліджень про полікультурну компетентність в зарубіжних виданнях. Однак Кембриджський словник (Cambridge Dictionary) подає термін «polyculture» лише у зв'язку з оточуючим середовищем в аграрному контексті, тому, враховуючи також активність вживаності термінів американськими дослідниками, для узгодженості вбачаємо за доцільне використовувати «multicultural competence» як аналог «полікультурної компетентності» для англомовних публікацій.

Ще одним терміном, який активно використовується в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців щодо взаємодії різних культур, є *міжкультурність*, при цьому відбувається активне протистояння прихильників мультикультурності та міжкультурності. Зокрема науковець Т. Кантл, прихильник міжкультурності, стверджує, що міжкультурність дає можливість вирішити п'ять важливих проблем, які мультикультурність, на його думку, ігнорує, хоча вони мають вирішальне значення в новому контексті глобалізації, пропонує звернути увагу на питання, пов'язані з ідентичністю як динамічним поняттям, визнанням всіх інших форм відмінностей, а не тільки раси, переходом від національних до глобальних/міжнародних чинників, новими політичними структурами та міждисциплінарним підходом [14]. Проте зарубіжні дослідники Н. Мір та Т. Модуд, прихильники мультикультурності, позиціонують міжкультурність лише як доповнення до мультикультурності, також зазначаючи, що тоді, як прихильники міжкультурності хочуть підкреслити його позитивні якості в плані заохочення спілкування, розпізнавання динамічності ідентичності, сприяючи єдності та кидаючи виклик неліберальності, кожна з цих якостей вже характерна, а іноді є фундаментальною для мультикультурності [20].

На думку дослідника К. Джоппке, конфлікт між міжкультурністю та мультикультурністю, ініційований прихильниками міжкультурності, що розпочався як критика мультикультурності, є, в першу чергу, «війною слів», оскільки, незважаючи на певні незначні відмінності в акцентах, запропонованих прихильниками міжкультурності, цього недостатньо, щоб виправдати неологізм [19].

Враховуючи вищевикладені визначення та основні характеристики полікультурності, можна не погодитися з Т. Кантлом, що тільки за допомогою міжкультурності можна розв'язати зазначені проблеми, оскільки полікультурність також розглядає деякі з цих питань. Але потребу в міждисциплінарному підході вбачаємо доцільною, оскільки він дозволить перейти від суто структурного підходу до більш інтегрованого з урахуванням багатогранності відносин, відповідної уваги до освітніх програм, спільного простору та взаємодії для більш глибокого розуміння культури як феномена людського буття.

Щодо сутності поняття «*міжкультурність*», то українські та російські науковці мають різні погляди на неї та відповідну компетентність, визначаючи її як «якість, що забезпечує успіх особистості в розв'язанні завдань міжкультурної комунікації, адаптації та самореалізації фахівця в інокультурному середовищі і є інтегративною, професійно особистісною, здатною до саморозвитку» [6]; «інтегративну багаторівневу професійно особистісну якість, що синтезує сукупність знань, умінь, ставлень, ціннісних установок, обумовлених метою і завданнями міжкультурного спілкування на засадах взаємоповаги, взаєморозуміння, взаємозбагачення» [3]; «інтегративно-особистісна якість, яка об'єднує сукупність лінгвістичних, соціокультурних, професійних, культурологічних знань, загальнокультурних, культурно специфічних умінь, а також умінь вербальної, невербальної та паравербальної комунікації, лінгвокраєзнавчих, пізнавальних, лінгвістичних, предметних, поведінкових комунікативних орієнтацій, що забезпечує готовність фахівця до участі в міжкультурній взаємодії» [12]; сукупність соціокультурних та лінгвістичних знань, комунікативних умінь і навичок, за допомогою яких особистість здатна правильно оцінювати специфіку та умови взаємодії, знаходити адекватні моделі поведінки та досягати взаєморозуміння, злагоди, ефективності спільної діяльності [8]; «інтегративну властивість особистості, що характеризується сукупністю спеціальних знань, міжкультурних умінь і системою ціннісних орієнтацій, необхідних для вирішення професійних завдань в умовах міжкультурної взаємодії в стилі співробітництва і толерантності» [5].

Спираючись на вищезазначене, констатуємо, що вітчизняні та зарубіжні дослідники міжкультурної компетентності більш детально дають визначення цьому терміну, акценту-

ючи увагу на конкретних знаннях, уміннях і навичках, проте акцентують увагу все ж на міжкультурній взаємодії, спілкуванні та толерантності, що є спільними характеристиками й у поняттях «мультикультурність» та «полікультурність».

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. На нашу думку, саме з огляду на таке лексичне розмаїття та результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, можна дійти висновку, що терміни «полікультурність», «мультикультурність» («багатокультурність») та «міжкультурність» можна використовувати як синонімічні в певному контексті в науковому дискурсі при аналізі комунікаційних процесів та формуванні відповідної компетентності здобувачів вищої освіти з метою залучення до аналізу наукових надбань авторитетних зарубіжних та вітчизняних дослідників з урахуванням їх відмінностей задля більш глибокого вивчення, розуміння й узагальнення проблем, пов'язаних з формуванням компетентностей у здобувачів вищої освіти.

Подальший напрям дослідження вбачаємо в порівнянні підходів до визначення комунікативної компетентності у контексті формування полікультурної та міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців для окреслення взаємозв'язку між цими напрямками наукових досліджень.

Список використаної літератури

1. Воротняк Л.І. Особливості формування полікультурної компетентності магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах. *Вісник Житомирського державного університету (Педагогічні науки)*. 2008. №39. С. 105–109.
2. Ковалінська І.В. Поняття «полікультурність» та «мультикультурність» у науковому дискурсі. *Освітологічний дискурс*. 2016. № 1 (13). С. 65–78.
3. Короткова Ю. Формування міжкультурної компетентності майбутніх юристів під час базової підготовки в закладі вищої освіти. *Освітологічний дискурс*. 2019. № 3–4 (26–27). С. 48–60.
4. Мичковська В. Поняття полікультурності як якості особистості. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. №1 (24), 2021. С. 236–253.
5. Переходько І.В. Формирование межкультурной компетентности студентов-лингвистов: дис. ...канд. пед. наук: спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. Оренбург, 2005. 207 с.
6. Рембач О.О. Формування міжкультурної компетентності майбутніх правознавців у процесі іншомовної підготовки. *Університетські наукові записки*. Хмельницький, 2017. № 63. С. 387–400.
7. Розлуцька Г.М., Сокол М.О., Гавриленко Т.Л. Принцип полікультурності в організації освітнього простору українського дошкілля. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. № 1 (19). С. 101–108.
8. Садохин А.П. Межкультурная компетентность: понятие, структура, пути формирования. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 2007. № 1. С. 125–139.
9. Серих Т.М. Формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи: дис. ... д-ра філософії: 01. Глухів, 2020. 359 с.
10. Смирнова О.О. Соціально-психологічні умови розвитку комунікативної компетентності студентів у полікультурному освітньому просторі вищого навчального закладу: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 Соціальна психологія; психологія соціальної роботи / Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Северодонецьк, 2018. 243 с.
11. Сніца Т.Є. Методичні рекомендації викладачам щодо формування полікультурної компетентності у майбутніх офіцерів-прикордонників. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2016. № 2 (12). С. 295–300.
12. Янкина Н.В. Формирование межкультурной компетентности студента университета: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Оренбург, 2006. 360 с.
13. Bernardo A., Rosenthal L., Levy S. Polyculturalism and attitudes towards people from other countries. *International Journal of Intercultural Relations*. 2013. № 3. Volume 37. P. 335–344.
14. Cante T. *Interculturalism: for the era of cohesion and diversity*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.

15. Chamorro-Premuzic T. Frankiewicz B. Does Higher Education Still Prepare People for Jobs? *Harvard Business Review*. 2019. № 1. URL: <https://hbr.org/2019/01/does-higher-education-still-prepare-people-for-jobs> (дата звернення: 15.10.2021).
16. Cross T., Bazron B., Dennis K., Isacs M. Towards a culturally competent system of care. Georgetown University, Washington DC, 1989.
17. Dervin F. Towards post-intercultural teacher education: analyzing “extreme” intercultural dialogue to reconstruct interculturality. *European Journal of Teacher Education*. 2015. № 1. Vol. 38. P. 71–86.
18. Haslam N. Cultures fuse and connect, so we should embrace polyculturalism. URL: <https://theconversation.com/cultures-fuse-and-connect-so-we-should-embrace-polyculturalism-78876> (дата звернення: 10.10.2021).
19. Joppke C. War of words: interculturalism v. multiculturalism. *Comparative Migration Studies*. 2018. № 11. URL: <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0079-1> (дата звернення: 20.10.2021).
20. Meer N., Modood T. How does Interculturalism Contrast with Multiculturalism? *Journal of Intercultural Studies*. 2012. № 33 (2). P. 175–196. URL: DOI: 10.1080/07256868.2011.618266.
21. Prashad V. Everybody Was Kung Fu Fighting: Afro-Asian Connections and the Myth of Cultural Purity. Beacon Press, 2002. 232 p.
22. Sharma S., Phillion J., Malewski E. Examining preservice teachers’ critical reflection for developing multicultural competencies: Findings from a study abroad program to Honduras. *Issues in Teacher Education*. 2011. № 20 (2), P. 9–22.
23. Soria K., Lueck S., Hanson R., Morrow D. Service-Learning Abroad: Undergraduates’ Development of Pluralistic Outcomes. *Handbook of Research on Study Abroad Programs and Outbound Mobility*. 2016. P. 278–299.
24. Vallera F., Lewis M. Andragogical Design Considerations for Online Multicultural Education. *Handbook of Research on Cross-Cultural Online Learning in Higher Education*. 2019. P. 364–383.
25. Xiao S., Yang Z., Bernardo A. Polyculturalism and cultural adjustment of international students: Exploring the moderating role of cultural distance in a quantitative cross-sectional survey study. *Cogent Psychology*. 2019. Volume 6. №1. URL: <https://doi.org/10.1080/23311908.2019.1682767>.